

Občianske zmierenie, alebo pravicová diktatura?

PAVOL JANÍK

Časť súčasnej slovenskej opozície navrhuje štátny sviatok k výročiu Sviečkovej manifestácie, ktorá sa odohrala 25. 3. 1988 a proklamovala náboženské práva a slobody. Ide o úsilie zvýšiť význam doterajšieho pamätného dňa. Vystáva však otázka, prečo iniciátori nemajú záujem zdôrazniť dôležitosť oveľa podstatnejšieho pamätného dňa našich moderných dejín, ktorým je vyhlásenie Slovenska za samostatnú cirkevnú provinciu 30. 12. 1977. Treba poznamenať, že pápež Pavol VI. ju zriadil na základe rokovaní medzi Svätou stolicou a vládou Československej socialistickej republiky (ČSSR) a že tento akt je prvým medzinárodným uznaním slovenských hraníc.

Pavol Janík. Foto: Oľga Janíková

Aktuálne nedoceňovanie uvedenej prelomovej historickej udalosti dozaista vyplýva zo skutočnosti, že zásluhu na ustanovení Slovenska ako samostatnej cirkevnej provincie, nemajú nijakí disidenti, ale vtedajší minister zahraničných vecí ČSSR Ing. Bohuslav Chňoupek, ako aj prezident ČSSR a generálny tajomník Ústredného výboru Komunistickej strany Československa (ÚV KSČ) JUDr. Gustáv Husák, ČSc.

Zrejme nie je nutné podrobne analyzovať a komentovať načrtnuté súvislosti, preto sa obmedzím iba na konštatovanie, že spomínaní štátnici zostanú navždy zapísaní do dejín ako osobnosti so strategickým myslením, predvídajúcim rozličné možnosti geopolitického vývoja v rozpätí celých desaťročí či dokonca storočí. Na rozdiel od dnešných duševných maloroľníkov na parlamentnej pôde i mimo nej, v ktorých konaní sú rozhodujúcimi vlastnosťami bezbrehá zlomyseľnosť a nekonečné podnecovanie spoločenských konfliktov. Alebo sa naozaj niekto naivne domnieva, že cieľom radikálneho klerikalizmu a permanentného antikomunizmu je zmiernovanie napätia, a nie rozduchovanie studenej občianskej vojny, vedúcej k nastoleniu pravicovej diktatúry?

14. 10. 2024

Klamať je (vždy) povinné?

PAVOL JANÍK

Nechcem bagatelizovať význam sviečkovej manifestácie z 25. 3. 1988, hoci sa na nej zúčastnila iba nepočetná hrdka ľudí – prevažne starších žien so sviečkami a s dáždňikmi. Medzičasom rozličné médiá a rôzni ľudia, ktorí síce neboli priamo na mieste podujatia, ale niekde v neďalekom okolí, hovorila o tisícach demonštrantov, vodných delách, použití psov, plynu a vôbec o surovom zásahu polície. V skutočnosti nikto nebol zranený a účastníkov kropili polievacie autá technických služieb mesta Bratislavy. Keďže je dnes primátorom nášho hlavného mesta vnuk vtedajšieho ministra kultúry, mohli by sa čistiace vozidlá konečne začať používať častejšie.

Mimochodom – niekdajší šéf rezortu kultúry fenomenálny básnik Miroslav Válek – po zmene režimu na prelome posledných dekád 20. storočia – na otázku, či bol mocenský zásah proti účastníkom sviečkovej manifestácie primeraný, odpovedal, že zásah vôbec nebol potrebný.

Kľúčovým problémom sviečkovej manifestácie bol a navždy zostane jej náboženský charakter, ktorý výrazne ohraničuje jej dosah vo vzťahu k demokratickému či totalitnému usporiadaniu spoločenských pomerov. Názorným príkladom politického katolicizmu je niekdajšia klerofašistická Hlinkova slovenská ľudová strana (HSLS), ktorá dospelá k otvoreniu antisemitizmu, ku kolaborácii s nemeckým nacistom a napokon k tomu, že ju po druhej svetovej vojne zakázali.

V súvislosti s voľbami z roku 1946 zakázaná HSLS hľadala východisko z bezvýhodnej situácie vo vstupe do tradične evanjelickej Demokratickej strany. Tá sice vyhrala voľby so ziskom 60 %, ale v podmienkach centralizovaného štátu sa z Čiech prenieslo na Slovensko víťazstvo komunistickej strany, čo predznamenovalo nasledujúci vývoj, ktorý vo februári 1948 vyústil do procesu aplikácie socializmu sovietskeho typu – so všetkými dôsledkami.

Po štyroch desaťročiach niekdajšieho systému a desaťročiach kapitalizmu neutícha spor medzi ľuďmi, ktorí v jednotlivých režimoch nekriticky vidia výlučne pozitíva či negatíva. Napriek tomu, že napríklad generálny tajomník ÚV KSC a prezident ČSSR JUDr. Gustáv Husák bol v 50. rokoch politicky väzeň, ktorého odsúdili ako buržoázneho nacionalistu na doživotie a po desiatich rokoch ho prepustili v roku 1960 a rehabilitovali v roku 1963. Do verejného života sa vrátil ako podpredseda vlády v roku 1968. Podobné skutočnosti však politických fanatikov rôznych odtieňov vôbec nezaujímajú.

Načrtnutá téma už presahuje rámec mojej poznámky na okraj nesporného a znepokojujúceho faktu, že žijeme vo svete krivých zrkadiel, kde rozmanité médiá a všelijaké osoby akoby pokladali za svoju povinnosť vždy a o všetkom klamať.

18. 10. 2024

Svet v skúmanke vojen

PAVOL JANÍK

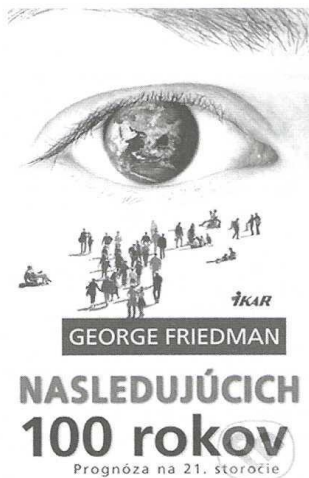
Zakladateľ a šéf súkromnej spravodajskej spoločnosti STRATFOR (Strategic Forecasting – Strategické prognózy) George Friedman vo svojej ambiciózne knihe **NASLEDUJÚCICH 100 ROKOV s podtitulom Prognóza na 21. storočie** vychádza predovšetkým z logického predpokladu, že skúsení geopolitickí hráči podobne ako šachoví veľmajstri v skutočnosti nemajú praveľa možných ťahov, pretože vedia relatívne spoľahlivo predvídať tragické následky väčšiny teoretických eventualít.

Autor rešpektuje aj zásadu britskej imperiálnej školy, podľa ktorej štáty nemajú trvalých priateľov, ani trvalých nepriateľov a majú iba trvalé záujmy. V tomto zmysle súčasná dominantná globálna moc Spojených štátov amerických sa úzkostlivo usiluje zabrániť vzniku akejkoľvek konkurenčnej kapacity, a preto cieľavedome vyvažuje potenciál regionálnych mocností, podporuje ich vzájomné súperenie vrátane podnecovania ozbrojených konfliktov medzi nimi.

Je charakteristické a výrečné, že v knihe sa pojmy demokracia či ľudské práva vyskytujú len v dvoch súvislostiach. Po prvý raz sa uvádzajú ako nástroj kritického argumentácie Američanov zameranej na obmedzovanie rozpinavosti Poľska a Turecka, ktorých expanziu budú dovtedy USA umožňovať v rámci tlaku proti Európe, Rusku a islamským krajinám.

Po druhý raz bude demokratické usporiadanie problémom, ktorý sa vyhrôti pri riešení americko-mexického napätia, stúpajúceho s dramatickým demografickým nárastom hispánskeho obyvateľstva na území USA. Komplikovanou otázkou sa stane skutočná občianska lojalita týchto čoraz početnejších skupín populácie.

Autor načrtáva prípadnú vnútornú konfrontáciu Národných gárd podliehajúcich guvernénom jednotlivých člen-

ských štátov USA s federálnou armádou podriadenou prezidentovi. Pripúšťa formovanie politických strán v Spojených štátoch amerických na etnickom (nie občianskom) princípe, ktoré môže vyústiť do zviacnásobenia práv Američanov mexického pôvodu.

Tí by totiž mohli získať oprávnenie voliť aj v mexických voľbách a ich záujmy by mohla presadzovať spoza hraníc mexická vláda, ako aj poslanci v parlamentoch oboch krajín, pričom by dokonca mohlo ísť o tie isté osoby.

Mimochoďom – táto futurologická viziya má niektoré znaky, ktoré pripomínajú spoločenskú realitu vo viacerých iných krajinách vrátane Európy a osobitne Balkánu.

Odpoveď na otázku, či Mexico City nezaujme miesto Washingtonu v dominantnom geopolitickom postavení severoamerického kontinentu, autor knihy necháva otvorenú pre 22. storočie.

Uvažovanie o nasledujúcich 100 rokoch je podmienené doterajšou historickou skúsenosťou, konštantami správania sa ľudských bytostí a národných spoločenstiev, ako aj vedomím, že detaily budúcnosti nemožno predvídať, kým kľúčové trendy áno, čo potvrdzujú aj viaceré šokujúce zmeny, zlomy a posuny, ktoré svet zaznamenal v 20. storočí.

Autor kladie dôraz aj na fakt, že mnohé významné udalosti boli, sú a budú nechcenými dôsledkami iných cieľavedomých činností vrátane ozbrojených konfliktov. Poukazuje i na to, že technický pokrok, ktorý čoraz dynamickjšie a prevratnejšie mení život ľudí, je v absolútne prevažujúcej miere komerčnou aplikáciou výsledkov vojenského výskumu.

Napokon treba konštatovať, že George Friedman vidí v súčasnosti koniec éry európskej dominancie a začiatok éry americkej hegemonie, ktorá vyplýva z geografických daností Severnej Ameriky, ako aj z unikátneho postavenia USA, ktoré im technologicky a vojensky umožňuje efektívne kontrolovať celú planétu, čo je v doterajších dejinách nevidaný úkaz.

Pravdaže – prezentovaný spôsob myslenia vyjadruje aj autorove subjektívne predstavy a dozaista i želania či priamo objednávku americkej štátnej administratívy, od ktorých sa môže ďalší vývoj podstatne a neočakávane odlišovať.

30. 10. 2024

Ašpirácie konšpirátorov

PAVOL JANÍK

K očividným ašpiráciám konšpirátorov patrí úsilie vytvoriť predstavu, že konšpirácie sú len nezmyselné nejakých pomätencov, ktoré sú vzdialené faktom, hoci v skutočnosti ide o bežnú profesionálnu činnosť najmä spravodajských služieb. Iniciatíva proti konšpirátorom už dávnejšie vzišla z okruhu pravícových denníkov, ktoré vznikli postupným klonovaním bývalého tlačového orgánu Slovenského ústredného výboru Socialistického zväzu mládeže. Téma som už neraz venoval pozornosť, ale pokladám ju naďalej za naliehavo aktuálnu. Opäť odhliadnime od toho, že ide o súčasť informačnej vojny i konkurenčného zápasu o podiel na reklamnom trhu, a vecne objasníme podstatu problému.

V pretrvávajúcej kampani sa zjavne slovo konšpirácia nesprávne používa namiesto pojmu dezinformácia. Oba odborné výrazy patria do štandardnej terminológie oficiálnych špiónážnych a protišpiónážnych inštitúcií všetkých štátov vrátane tých najdemokratickejších.

Najprv sa zamerajme na nepravdivé správy, ktoré majú ovplyvniť určitých ľudí alebo celkovú verejnú mienku. Dejiny mocenského súperenia a špeciálnych služieb sú aj históriou informačného podvádzania. Tento druh pôsobenia sa mimoriadne rozvinul v 20. storočí, keď v štátnych orgánoch vznikli samostatné útvary pre dezinformačné triky a spravodajské hry.

Napríklad – v roku 1936 nemecké tajné služby podsunuli československému prezidentovi Edvardovi Benešovi falošné materiály o zrade sovietskeho maršala Michaila M. Tučačevského. Beneš podvrhy odovzdal Stalinovi, ktorý na ich základe dal popraviť Tučačevského a s ním aj významnú časť dôstoj-

nického zboru Červenej armády, čo výrazne pomohlo Nemecku pri napadnutí Sovietskeho zväzu.

Alebo – pred júnom 1944 britské a americké letectvo niekoľko mesiacov intenzívne bombardovalo oblasť pri Calais, aby zmiatlo nemecké velenie v tom zmysle, že inváziu spojenci uskutočnia práve v uvedenej lokalite.

Dezinformácie sa šíria všetkými druhmi médií, ústnym podaním, klamlivými aktivitami a doručovaním falošnej dokumentácie. Účinná dezinformácia (aby bola dôveryhodná) obsahuje aj údaje, ktoré sú pravdivé, pravdepodobné alebo možné.

Niektoré kampane sa zakladajú len na pravdivých údajoch, ktoré sa však šíria takým spôsobom, aby vyzneli ako nepravdivé.

Častou formou spravodajskej hry je podsunutie vlastného agenta, ktorý sa iniciatívne ponúkne nepriateľovi. Cieľom je zistiť, ako cudzie služby zareagujú, či ponuku prijímú, aké sú ich priority a prostriedky spojenia, kde majú konšpiračné byty, aké používajú šifry a kódy.

Je to však dvojsečná zbraň, pretože ak spravodajská služba odhalí podsunutie cudzieho agenta, dodáva jeho prostredníctvom špiónskej konkurencii dezinformácie.

Teraz si vysvetlíme, čo znamená konšpirácia. Ide o základný princíp výzvedných, bezpečnostných a policajných ustanovizní, ale aj ilegálnych organizácií a skupín všetkých druhov – protištátnych, teroristických, protirežimových či kriminálnych. Stupeň ich utajenia je rozličný, pri najtajnejších sa nezverejňuje ani skutočnosť, že vôbec existujú.

Kľúčovými prvkami konšpirácie sú krycie mená a doklady, konšpiračné byty a utajené spôsoby komunikácie, vytváranie dôveryhodných legiend pre ľudí a objekty či maskovanie prostriedkov na zhotovovanie zvukových a obrazových záznamov. Dôležitý je prvok fragmentácie, čo znamená, že jednotlivé osoby majú prístup len k tým informáciám, ktoré sú nevyhnutné pre plnenie ich úloh.

Legendy sú vymyslené príbehy, ktoré menia ľuďom totožnosť, objektom funkciu a zastierajú spravodajskú činnosť prijateľným vysvetlením.

Predovšetkým sa utajuje príslušnosť osôb k spravodajskej službe. V zahraničí špióni vystupujú ako diplomati, novinári, obchodníci či rozliční experti. Vyzvedačov s diplomatickým pasom chráni imunita a hrozí im len vyhostenie, ale o to väčšiu pozornosť im venujú kontrarozvedky hostiteľských krajín. Nelegálni agenti sa pripravujú aj niekoľko rokov. Najprv ich vysielajú do tretích krajín, aby získali štátne občianstvo, ktoré v cieľovej krajine nezbudzuje podozrenie a zároveň ospravedlňuje ich nedostatočnú znalosť domáceho jazyka i miestnych reálií.

Takže nijakí románoví a filmoví hrdinovia, ktorí ovládajú všetky jazyky a ich dialekty, ale živí ľudia z mäsa a kostí. Napríklad – sovietsky agent Konon Trofimovič Molodyj, ktorého už ako 11-ročného pod menom Gordon Arnold Lonsdale vyslali do Kalifornie s kanadským pasom. Vrcholom jeho kariéry bola špiónaž vo Veľkej Británii, kde vystupoval ako úspešný podnikateľ a za vyvinutie špeciálnej elektronickej zámky ho kráľovná povýšila do šľachtického stavu.

Riadenie spravodajských služieb patrí do kompetencie najvyšších ústavných predstaviteľov, spravidla premiérov, v niektorých krajinách (napríklad v USA či Ruskej federácii) prezidentov. Konšpirácia je prirodzenou súčasťou mocenského pôsobenia. Apriórne odmietanie a spochybňovanie všetkých konšpiračných teórií je teda neopodstatnené. Presnejšie povedané – ide o cielavedomú manipuláciu verejnosti, ktorá má zrejme veriť, že stačí sledovať médiá hlavného prúdu, pretože tie vždy uverejňujú výlučne pravdivé, overené a úplné informácie. A to je samo osebe dezinformácia par excellence.

5. 11. 2024

Gordon Arnold Lonsdale